

О ч е к и в а њ е М е с и ј е у И з р а и љ у

Лик будућег Месије је, ипак, најбоље био истакнут и описан у Старом завету. Идеја Месије и месијанског царства била је централна идеја у Старом завету. Зато су и богослужења, обреди и Стари завет морали бити сенка овог будућег царства и припрема за њега.¹

Први основ за наду и очекивање Спаситеља налазио је старо-заветни човек у речима Божјим које су записане на првим страницама Торе, у књизи Постања. Те речи су упућене змији и из раја прогнаним прародитељима, посебно Еви: "И још мећем непријатељство између тебе и жене и између сјемена твојега и сјемена њезина; оно ће ти на главу стајати а ти ћеш га у пету уједати" (I Мојс. 3, 15). Ово обећање о доласку Избавитеља, које се назива "протојеванђеље", прво јеванђеље, прва радосна вест, чувано је и предавано са колена на колена, и приликом појаве истакнутих и жељно очекиваних личности помишљало се - није ли то обећани Месија.

Прародитељи се обрадоваше и рођењу Кајина ("добих човјека од Господа" - I Мојс. 4, 1) и Сита (Исто, 4, 24). После потопа у великом поштовању у изабраном народу био је Ноје, као од Бога изабрани спасилац човечанства од потопа, јер "бјеше човјек праведан и безазлен својега вијека; по вољи Божјој свагда живљаше Ноје" (I Мојс. 6, 9). Није ли он "месија", или је то можда Ааврам, који доведе народ свој у Земљу обећану, љубимац Божји, отац народа, који за награду добија од Бога само обећање да ће "од Аврама постати велик и силан народ и у њему ће се благословити сви народи на земљи" (I Мојс. 18, 18). Обећање је било наговештено и Аврамовом сину Исаку: "И умножићу сјеме твоје да га буде као звијезда на небу, и даћу сјемени твојему све ове земље; и у сјемени твојему благословиће се сви народи на земљи" (I Мојс. 26, 4). Месијанска идеја постаје све одређенија, све јаснија, конкретнија. У Јаковљевом благослову се већ одређеније каже из чијег ће колена (од дванаест његових синова) доћи Искупитељ: "Палица владалачка неће се одвојити од Јуде, нити од ногу његовијех онај који поставља

---

¹ Доброклонски, Наведено дело, 2; Т. Радовановић, Еволуција месијанске идеје у Старом завету I, Београд 1925, 118.

закон, докле не дође онај коме припада, и њему ће се покора-вати народи" (I Мојс. 49, 10).

Иако су све поменуте личности биле у великом поштовању, оне, ипак, нису оно "сјеме женино" које ће сатрти главу "змије". Та личност се још само наговештава, али се крије у будућности, у њиховом далеком потомству. "Видим га, али не сад; гледам га али не изблиза", говорио је пророк Валаам и зна да ће "изаћи звијезда из Јакова и устаће палица из Израиља" (IV Мојс. 24, 27). Ко ће то бити? Мојсије записује речи Божијег откривења о тој личности као пророку преко кога ће Бог говорити; "Пророка ћу им подигнути између браће њихове, говори Бог Мојсију, као што си ти, и метнућу у уста њихова и казиваће им све што му заповиједим" (V Мојс. 18, 18).

Лик будућег Искупитеља није, дакле, у "протојеванђељу", у првој радосној висти, па ни доцније, довољно детерминисан. Јасно је само да ће он потећи од Бога, а као човек из колена Јудина, и да ће својом силом спасти народ. Тек од времена Царства обећани и очекивани Искупитељ назива Месијом, Помазаником Божјим. Назив "Месија" је грцизирана арамејска реч *mešitā* што одговара јеврејском *maš.ah* = помазаник (грчки *Χριστός*, или са-мо транскрибовано *μεσσίας*). Овим именом називан је у Старом завету првосвештеник и владајући цар (*Саул*: I Сам. 12, 3, 5; 24, 7, 11; *Давид*: I I Сам. 23, 1; па чак и *Кир*: Иса. 45, 1), дакле сваки владар коме је Бог поверио бригу о Свом народу.¹ Али, док се за старозаветне свештенике, као помазана лица, каже обично само "свештеник помазани" (I I I Мојс. 4, 3, 5, 16; 6, 22), за цара се увек додаје да је он помазаник "Јахвеов". највише таквих при-мера има у псалмима, јер се у њима тај назив односи на Давида или неког од владара из дома Давидовог. Тада је месијанска идеја боље детерминисана везивањем очекиваног Месије као Искупитеља за дом Давидов, коме због тога припада и посебна част и власт. У 2. Псалму Месија је назван Помазаником Божјим (Пс. 2, 2), а поред тога и Сином Божјим: "Ти си син мој, ја те сада родих. Ишти у мене, и даћу ти народе у нашљедство, и крајеве земаљске теби у државу" (Псал. 2, 7-8). У 45. Псалму говори се о Помазанику Божјем као човеку и Богу: "Ти си најљепши између синова људских, благодат тече из уста

---

¹ O. Eissfeldt, *Christus I (Messias)*, Reallexikon für Antike und Christentum, Stuttgart 1954, Bg. II, 1250-1252; уц. Б. Мелиоранский, Христосъ, Энциклопедический словарь, С. Петербургъ, 1903, т. 37, 700 и даље.

твојих, јер те је благословио Бог довијека. Припаши, јуначе, уз бедру своју мач свој, част своју и красоту своју. И тако окићен похитај, сједи на кола за истину и кротку правду, десница ће твоја показати чудеса (Псал. 45, 2-4). Овакав Месијин лик је употпуњен у 72. Псалму, у коме се Он представља као цар мира и правде, као праведни судија и господар. Њему ће бити сви покорни и "име ће његово бити увијек; докле тече сунца, име ће његово расти. Благословиће се у њему, сви ће га народи звати блаженим" (Псал. 72, 17). У 110 Псалму истакнуто је првосвештеничко и царско достојанство Месије: "Рече Господ Господу мојему: сједи мени с десне стране, док положим непријатеље твоје за подножје ногама твојим. Господ се заклео, и неће се покајати: ти си свештеник довијека по реду Мелхиседекову" (Псал. 110, 1 и 4). У псалмима се говори о патњама, страдањима и жртви будућег Месије. У 22. Псалму та слика је тако јасно представљена и изражена, да човек, читајући га, има осећај да је овај псалам настао онда кад је Господ Исус Христос страдао. Примајући на Себе грехе света и страдајући због њих, Месија узвикује: "Боже, Боже мој, зашто си ме оставио удаљивши се од спасења мојега, од ријечи вике моје? ...Који ме виде, сви ми се ругају, разваљују уста, машу главом и говоре: ослонио се на Господа, нека му помогне, нека га избави, ако га милује...прободоше руке моје и ноге моје...Дијеле хаљине моје међу собом, и за доламу моју бацају ждријеб" (Псал. 22, 1, 7 и 18). Заиста, написано је не као богонадахнутој пророчкој визији, већ као у посматрању конкретног историјског догађаја. Пророчки значај ових стихова потврдио је сам Господ Христос на крсту: "Боже мој, Боже мој, зашто си ме оставио?" (Мт. 27, 46). И у 16. Псалму се говори о страдању Месије и о Његовој смрти, али се изражава вера да смрт Њега не може задржати и Њиме овладати: "Нећеш оставити душе моје у паклу, нити ћеш дати да светац твој види труљење" (Псал. 16, 10). Сви ови примери, узети из псалама, сведоче колико је месијанска идеја бивала све јаснија, све више детерминисана и везана за личност будућег Месије. Да Он није стварно живео овде на Земљи, онда би сва ова места и надања остала неиспуњена и неостварена.

Лик будућег Месије у Старом завету је, ипак, најбоље изражен и описан у пророчким књигама. Пророци су били људи надахнути, озарени од Бога, па су као такви предсказивали, пророковали о будућим догађајима. Они су лик и живот Месије често

тако јасно и подробно описали - као да су Га гледали својим очима и били сведоци Његових дела.

Пророк *Михеј* прориче да ће се Месија, иако је као Бог вечан, родити као човек у Витлејему: "А ти, Витлејеме Афарто, ако и јеси најмањи међу вођама Јудинијем, из тебе ће ми изаћи који ће ми бити господар у Израиљу, којему су изласци од почетка, од вјечнијех времена" (Мих. 5, 2; уп. Мт. 2, 6; Јн 7, 42).

Пророк *Данило* је са математичком тачношћу и прецизношћу предсказао и одредио време кад ће се појавити Месија, кад ће се збити поједини важни моменти из Његовог живота. Његово пророштво о "седамдесет седмина" (9, 24-27), потпуно се испунило. Пророк Месију назива "Сином човечјим", а из новозаветних списа сазнајемо да је Спаситељ тим именом Себе назвао осамдесетчетири пута, на пример: "Заиста, заиста вам кажем: ако не једете тијела сина човјечијега и не пијете крви његове, немате живота у себи" (Јн 6, 53), или "Јер као што муња излази од истока и сине до запада, тако ће бити и долазак сина човјечијег" (Мт. 24, 27; уп. Мт. 24, 30; Мт. 16, 27; Мт. 12, 8; Мт. 25, 31; Мк. 8, 38; Лк. 22, 22; Јн 13, 31). Пророк Данило је пророковао и о другом доласку Сина Човечјег и догађајима везаним за тај долазак (Дан. 7, 13).

Пророк *Малахија*, између осталог, прориче да ће се пре Месије појавити Његов Претеча као анђеоло (весник) Његовог доласка: "Ево, ја ћу послати анђела својега, који ће приправити пут преда мном, и изненада ће доћи у цркву своју господ, којег ви тражите, а анђеоло завјетни, којег ви желите, ево доћиће, вели господ над војскама" (Мал. 3, 1; уп. Мт. 11, 10).

Пророк *Језекиљ* говори о Месији као кротком Пастиру, а о Новом завету као завету мира: "И сви ће имати једнога пастира, и ходиће по мојим законима, и уредбе ће моје држати и извршавати...и учинићу с њима завјет мирни, биће вјечан завјет с њима" (Језек. 37, 24 и 26).

Пророк *Захарија* представља Месију као кротког и праведног Цара који ће, јашући на магарцу, ући у Јерусалим, а затим страдати, јер ће бити продан за тридесет сребрника: "И измјерише ми плату тридесет сребрника. И рече му господ: баци лончару ту часну цијену којом ме прецијенише" (Зах. 11, 12-13; уп. Мт. 26, 15).

Пророк *Јоил*, говорећи о месијанским данима, каже да ће Дух Свети излити на све људе без обзира на њихов положај и националну припадност: "И послужећу излити дух свој на свако

тијело, и прорицаће синови ваши и кћери ваше, старци ће ваши сањати сне, млади ће ваши виђати утваре. И на слуге ћу и на слушкиње у оне дане излити дух свој" (Јоил 2, 28-29). Апостол Петар се, после силаска Духа Светог на дан Педесетнице, позива на ово пророштво које се тог дана испунило (в. Дела ап. 2, 17).

Пророк *Амос* (9, 11) је прорицао о тешким временима у којима ће се наћи Израил, а такође и о томе да ће Бог подићи пали шатор Давидов и обновити га. У том шатору, односно Цркви Христовој, скупите се, молити и спасти сви народи.

Пророк *Осија* у 6. глави своје књиге пророкује о Месијином васкрсењу: "Ходите да се вратимо господу; јер он раздрије, и исцијелиће нас, рани, и завиће нас. Повратиће нам живот до два дана, трећи дан подигнуће нас, и живјећемо пред њим" (ос. 6, 1-2). Ово место је тако разумео и протумачио апостол Павле: "Јер вам најприје предадох што и примих, да Христос умрије за гријехе наше по писму, и да би погребен, и да је устао трећи дан, по писму" (I Кор. 15, 3-4). Пророк Осија је пророковао и о нашем васкрсењу: "Од гроба ћу их избавити, од смрти ћу их сачувати; гдје ти је, смрти, помор твој? Гдје је, гробе, погибао твоја?" (Ос. 13, 14). И ово место понавља апостол Павле: "Гдје ти је, смрти жалац? Гдје ти је, пакле, побједа?" (I Кор. 15, 55).

Пророк *Агеј* назива Месију "Изабраним од свијех народа" (2, 7) и прориче да ће Месија ускоро доћи.

Од свих старозаветних пророка о будућем Месији је највише и најподробније пророковао пророк *Исаија*, због чега је и назван "старозаветним јеванђелистом". Свети Кирило Александријски, тумачећи књигу пророка Исаије, каже: "Чини ми се да је блажени пророк Исаија поседовао не само пророчку благодат вишег степена, него и апостолске приоритете, јер је он био пророк а уједно с тим и апостол; и у целој његовој књизи има говора испуњених светлошћу јеванђелске проповеди".¹ Овај велики пророк је пророковао да ће се Месија родити од девојке: "Ето дјевојка ће затрудњети и родиће сина и надјенуће му име Емануило" (Иса. 7, 14; уп. Мт. 1, 23). Он говори и о својствима Емануиловим: "Јер нам се роди дијете, син нам се даде, којему је власт на рамену, и име ће му бити: дивни, савјетник, Бог силни, отац вјечни, кнез мирни. Без краја ће расти власт и мир на

---

¹ Cyrillus Alexandrinus, *Commentarius in Isaian Prophetam*, lib. I, Prooemium цит. по: Панчовски, Личност Исуса Христа III, Ниш 1968, 156.

пријестолу Давидову и у царству његову да се уреди да се утврди судом и правдом одсада до вијека. То ће учинити господ над војскама" (Иса. 9, 6-7). Месија ће бити и Бог и човек и зато ће Његово име бити Емануел, што значи - с нама Бог. Он ће у телу произаћи као шибљика из стабла Јесејева и изданак из његовог корена. Он ће се појавити да би људе спасао и избавио од греха и смрти. Он ће бити Спаситељ целог света, свих људи, а не само Јевреја; "Мало је да ми будеш слуга да се подигне племе Јаковљево и да се врати остатак Израиљев него те учиних видјелом народима и да будеш моје спасење до крајева земаљских" (Иса. 49, 9). Новозаветна, Христова Црква, то испуњава кроз векове. Месија ће бити и Првосвештеник који ће својом жртвом спасти жуде. Он ће добровољно пристати да страда. Биће презрен од људи, али ће постардати за људе. Пророк Исаија тако тачно и прецизно описује догађаје из живота будућег Месије, да то сваког задивљује и збуњује, али та пророштва потврђују да је Исус Христос заиста очекивани Месија - Спаситељ целог света и рода људског: "А он болести наше носи, он немоћи наше узе на се, а ми мишљасмо да је рањен, да га Бог бије и мучи. Али он би рањен за наше пријеступе, избијен за наша безакоња; кар бјеше на њему нашега мира ради...Мучен би и зостављен, али не отвори уста својих...Одредише му гроб са злочинцима, али на смрти би с богатијем, јер не учини неправде, нити се нађе пријевара у устима његовијем" (Иса. 53, 4-9). Ови стихови јасно сведоче да пророк Исаија има у виду једну одређену, реалну личност. Да се само мали део од свега онога што је он порицао, испуно на личности Исуса Христа, и то би било довољно да поверујемо у реалност и истинитост Христовог месијанства.

Старозаветни пророци, а нарочито пророк Исаија, прорицали су, дакле, о будућем Месији као реалној, конкретној личности.

Доцније, због ропства и тешких прилика у којима су се Јевреји нашли, слика оваквог Месије почиње да бледи. Она се мења, преиначава у народним схватањима и према политичким ишчекивањима. Трагови тога ишчекивања очували су се све до васкрсења Христовог: "А ми се надасмо да је он тај који ће избавити Израиља" (Лк. 24, 21). У чежњи за слободом Месија у њиховим очекивањима и надањима постаје моћни цар који ће их, кад дође, ослободити ропства. "Символичка, небитна црта библијског Месије, у очима народа постала је битна: Месија је цар, избавитељ од иноземног јарма, оснивач новог јеврејског

царства које ће бити на челу осталих народа; друге, уствари битне црте, остале су у сенци".¹ Овакво схватање раширило се нарочито у време пред рођење Исуса Христа, па се чак јављају људи који себе проглашавају за "месију", као на пример: Јегуда, син Сепфореја (Сарифеја); Матија, син Маргала (Маргалота); Јуда, син Језекије; Симон, Афронгеј, Тевда, Јуда Галилејац. Међутим, то ипак не умањује вредност и значај старозаветних пророштва о будућем Месији која су "изражена не просто у облику очекивања и жеља, као у незнабоштву, него у облику одређених претсказивања. Као и новозаветна, и старозаветна пророштва уопће су и у суштини и у погледу места и времена тачно одређена. Уз то она се тичу догађаја који се налазе изнад моћи воље дотичних људи. Стога се њихово испуњење није могло догодити по неком случају. Нарочито месијска пророштва, која састављају органичку целину која је постепено расла, нису се никако могла обистинити по неком случају".²

На прелазу између Старог и Новог завета стоји грандиозна личност светог Јована Претече и Крститеља Господњег, о коме је такође пророковао старозаветни пророк Исаија, називајући га "гласом који виче" (Иса. 40, 3; уп. Мт. 3, 3; Мк. 1, 3; Лк. 3, 4; Јн 1, 23), и пророк Малахија (3, 1). Живећи и подвизавајући се у пустињи, свети Јован је позивао људе на покајање, јер се приближило царство небеско; "Већ и сјекира код коријена дрвећу стоји; свако, дакле, дрво које не рађа добра рода, сијече се и у огањ баца" (Мт. 3, 10). Неки су закључили да је он тај дуго очекивани Месија. Међутим, он сам их је разуверавао говорећи: "Ја нисам Христос" (Јн 1, 20), и даље "ја вас крштавам водом за покајање; а онај што долази за мном, јачи је од мене: ја нисам достојан њему обуће понијети; он ће вас крстити Духом Светим и огњем" (Мт. 3, 11; уп. Мк. 1, 8; Јн 1, 26; Дела ап. 1, 5).

Кад је Исус дошао на Јордан да се крсти, свети Јован је, озарен Духом Светим, осетио да је Исус тај дуго очекивани Месија, па се због тога и устезао да Га крсти: "А Јован му брањаше говорећи: Ти треба мене да крстиш, а ти долазиш к мени? А Исус одговори и рече му: Остави сад, јер тако нам треба испунити сваку правду. Тада га остави" (Јн 3, 14-15). Колико је Господ Христос ценио и поштовао светог Јована види се и по томе што га је назвао највећим рођеним од жене: "Заиста вам кажем; Ни

---

¹ Доброклонски, Наведено дело, 5.

² М. Парента, *Апологетика*, Сремски Карловци 1927, 444.

један између рођених од жена није се појавио већи од Јована Крститеља" (Мт. 11, 11). Црква га због тога поштује и слави и то ће чинити док је света и века.

Последњи пророк дочекао је да види Онога кога су очекивали народи и о коме су прорицали пророци. Месија се појавио на Земљи.